

het volk kon
tollenaars zoo
niet met dien
ars en zondars
eigenlijke pach-
ten den de zaak
k op verschrik-
kelasting op het
liepen met de
het geld. Dat
or Herodes het
ina ondermijnd
n revolutie kon
n van het volk

nog niet; het
hiter voor, en

van Jezus. Tot
tot de geheele

Lord Stamp's
bestand van Pa-
nder commen-
hij daarvan hij
d om het z i
g aan te toonen.
schrijver van
s vertolkt, een

B. t. B.

Freud.

ngste aflevering
bericht over aan-
zake Mozes. Het
is van een nieuw
stond, doch van
is in het Duitsch

ok groepen zijn".
„Schiedamsche"

jd van betekenis
1 Cor. 11:19 te
r Prof. Grosheide

deze overzetting:
r u zijn, opdat...
ikelijk zoo over:
u zijn, zal (ook)
len toets kunnen

vinden we: Het
oeten in den zin
prunkelijke heeft
erplichting wijst.
in de gemeente
lingen bespreken.
die de besten, de
eestelijk voorman
maar ze mogen
aanleiding geven
tegenwerping.
en zeggen: het is
t, dat er eens ge-
hil van meening
heel iets anders
te Corinthe zijn.

kende vertaling
opwekt tot de in
gehoorzaamheid,
t goed begrip is
atie volgens prof.
periode als door
mee eens.

Wat is een deist?
rd en Geest":
land mitsgaders
estelijkste figuren

jeugd van bedel
kan niet genoeg

andsche Le-
et middelbaar en
de Jong, tweede

ik eens door en
n broeder Benja-
gedrukt.

itnemend, enkele
aan toe.

r Blankaart een
ag den hooger
worden uitgelegd
i ter vergadering
oudkunde en Sta-
de Industrielen
steekten van ge-
en encyclopedie

rhodig en al weer
ons applaus niet

Ziehier de toelichting:

„Een Deïst is tegen alle dogma's."

Hier zeggen wij niet meer: „uitnemend", maar al-
leen „Och kom!"

Een uitroep, dien wij herhalen, wanneer van Juf-
rouw Holland gezegd wordt, dat zij „als eene echte
dochter van Gaayus, de nooden der Heiligen vervult".
Blijkbaar een groote onbekende, die Gaayus.
„Deze naam is tot onherkenbaar-wordens toe ver-
basterd", zegt Dr de Jong.

Och kom! zeggen wij al weer.

En Romeinen XVI:23 dan?

Och kom!

„Waar ligt het aanknooppingspunt?"

Dr J. Plomp schrijft over deze vraag in „Kerkbl.
Geref. Kerken N. O. Indië". Wat hij met „aanknoo-
pingspunt" bedoelt, is duidelijk:

We worstelen met de vraag, hoe we den belijder
van den pseudo-godsdienst en den aanhanger van een
onchristelijke levens- en wereldbeschouwing 't best
gewapend zullen tegentreden. We verlangen naar de
deskundige voorlichting van onze broeders uit Neder-
land.

Ik mag intusschen wel een impressie geven van de
geweldige moeilijkheden, die er op dit terrein zich
voordoen. Dat kan het duidelijkst geschieden, als we
even de vraag naar het aanknooppingspunt aan de
orde stellen. Dat is dan deze vraag: bezit onze tegen-
stander een Achilleshiel, waarop zich ons verdedigings-
of ons aanvalswapen doeltreffend richten kan? Heeft
hij een verborgen zede zintuig, dat we kunnen actuali-
seeren, en waarmee hij de waarheid van het evan-
gelie grijpen kan?

Inzake dat „aanknooppingspunt" stelt nu de Plomp
de vraag: ligt het „in de algemeene redewaarheid"?
Of: „in de natuurlijke theologie"? Aan deze vraag
toegekomen, merkt hij op:

Indien we ons door mannen als Bavinck en Kuiper
laten voorlichten, dan valt het aanstonds op, hoe kras
zij de methode van het redewijs veroordeelen.
Bavinck maakt aan het einde van z'n uiteenzetting
de suggestieve opmerking:

„De eeuwigheid kan inderdaad niet hangen aan
een spinrag."

Vooraf Kuiper ziet een aanknooppingspunt in de z.g.
„natuurlijke godskennis". Ieder mensch, ook de heiden,
kan, met voorbijgaan van de Schrift, uit de
schepping een zekere kennis van God en van „godde-
lijke zaken" verkrijgen. Door de zonde ontstaat er
dan een religie, die zeer zeker „abnormaal" moet
heeten, ja, die in feite als leugen tegenover de waar-
heid staat, maar aan de „gemeene gratie" is te dan-
ken „het vele schoone en goede, dat, als goudkorrelen
in het oeverzand, vaak ook in deze pseudo-religie
schittert". Deze natuurlijke godskennis biedt een punt,
van waar uit het gesprek beginnen kan.

In het hart van den ander leeft het besef van God,
precies als in het uwe. Alleen: gij zijt gered! Zoo
komt Kuiper tot deze teekening van de apologetische
worsteling: „Twee drenkelingen, die door eigen moed-
wil saam onder den vloed dreigden bedolven te worden,
en waarvan de eerst geredde, nu met het koord om
het lijf, den nog niet geredde naspringt." Deze klampt
zich vast aan den stroohalm, aan de leugen, die hij
voor waarheid verslijt. De apologet moet hem van de
leugen losrukken, door hem van haar „innerlijke
onwaarheid" te doordringen.

Niemand ontveinst zich, dat deze opvatting een
sterke bekoring van zich doet uitgaan. We zouden
zeggen: hier ligt wel iets in. Toch, wie herinnert zich
niet gesprekken met andersdenkenden gevoerd op
deze basis? Waren ze niet teleurstellend? Voelden we
niet twijfel opkomen aan de juistheid ook van deze
methode? Bekroop ons aan het einde van het gesprek
niet het verlamende besef, dat we nog even ver
waren als in het begin? Kuiper moet eens op grond
van z'n gedachten inzake de natuurlijke theologie
gesproken hebben over het meevalen van de heiden
der wereld. Was onze conclusie in de praktijk niet
vaak, dat het ons eigenlijk tegenviel?

Schilder heeft in z'n verschijnende Catechismus-
verklaring (zijdelings) kritiek uitgebracht op deze
„gangbare opinies". Te ver voert het ons zijn kritiek
in den breede weer te geven. Hij releveert, dat velen
op grond van wat Paulus in Rom. 2:14 en 15 opmerkt
over de heidenen, die de wet (van den Sinai) niet
hebben, maar niettemin van nature doen de dingen,
die der wet zijn, en de werken der wet in hun hart
geschreven hebben, tot deze meening kwamen: „al
hebben dus de volken niet de letter der Tien Ge-
boden, zij hebben toch den geest dier geboden, die
hun is ingeschapen en in hunne harten is geschre-
ven" (diss. Mr L. van Andel, V. U. en S. U. 1884).
Schilder zegt, dat men in den tekst heeft ingelegd,
wat er niet staat. Niet de wet-zelf, maar de wer-
ken der wet staan in de harten geschreven. Men
doet de werken, maar niet in een gehoorzaam lu-
stenaar naar een wet, die in het hart gegrift zou zijn.
Metterdaad is die wet in dat hart niet te vinden.
Men doet de werken „van nature". Zoekende naar
oorzaken schrijft Schilder: „Daar is voor eerst hun
„zondige aard"; ik kan uit eigenbaat, dus krachtens
mijn zonde, zelf besluiten, een bepaald wetswerk
te doen, wyl het mij voordeelig schijnt.

Daar is vervolgens het overblijfsel van het beeld
Gods.

En daar is ook nog de conserveering van wereld
en menscheid zoo, als Gods voorzienigheid haar wil,
en met dat bepaalde doel, dat Hij er mee bereiken wil.

Ik stip deze dingen slechts aan, om te demonstreeren
hoe groot de moeilijkheden zijn, die zich voordoen,
zoodra we de vraag naar het aanknooppingspunt aan
de orde stellen. De „hedendaagsche gereformeerden"
willen, volgens Schilder, van een „natuurlijke the-
ologie" „niet veel weten", en hij voegt er aan toe: „we
gelooven terecht".

Maar wat dan? Bieden „de werken der wet" een
aanknooppingspunt? Of moeten we uitgaan van het
besef, dat velen (lang niet allen!) ongeloofigen eigen

is, „dat ze toch iets missen?" We vragen maar. We
vragen, om een mode-uitdrukking te gebruiken „ult
existentieel nood". We dringen er onze bede om
goede voorlichting, ook over deze grondvragen, mee
aan. Het gesprek, en vooral de studie, over het apolo-
getisch probleem mag niet worden gestaakt. Indië
roept er om!

In het algemeen zou ik willen antwoorden: geef dat
heele „aanknooppingspunt" (dat v. d. Leeuw — zelfs
hij — terecht een afschuwelijk woord noemt) maar
cadeau aan Barthianen etc. Ik geloof er niets van. Een
„punt" bestaat trouwens niet; en „aanknoopen" doet
men slechts, als er, o neen, geen vlakken (want die
bestaan ook niet), maar konkrete werkelijkheden zijn;
en die moeten beide historisch-konkreet wezen;
anders valt er niets aan te knoopen.

Natuurlijk bedoelt de Plomp ook wel zoo iets. Maar
dan zou ik op zijn vraag willen antwoorden, dat Gods
openbaring in de Schrift zich al t i j d aansluit
bij wat er in den onwedergeboren mensch is. Dat zegt
de Schrift, met name in de bekende woorden, dat reeds
zij niet te verontschuldigen zijn, die alleen nog maar uit
de schepselen de kans krijgen¹⁾, Gods kracht en god-
delijkheid te doorzien, en die voorts wel de open-
baring ontvangen, doch haar ten onder houden, op wat
manier ze ook tot hen komt. De Schrift is veel duide-
lijker en doorzichtiger dan de natuur, die trouwens de
Schrift behoeft ter ontsluiting. We leggen het zwaar-
tepunt dus niet in den mensch, doch in de openbaring
zelve, die immers „d o o r z i c h t i g" is. Doorzichtig,
ook voor wie haar weigert.

En als we eenmaal de verstandelijke verwerking heb-
ben uitgeschakeld als het onderhavige probleem,
dan komt de vraag naar het toestemmen, het aan-
vaarden, het aannemen door het geloof. Wat dat be-
treft, is er geen aanknooppingspunt. God maakt de
d o d e n levend, den v j a n d tot vriend, het
s t e e n e n hart tot vleeschen hart. Hij dringt met
de krachtadige roeping in tot het b i n n e n s t e
van het hart. Tot het binnenste, omdat aan het nog-
niet-binnenste van den „inwendigen" mensch (alle men-
schen hebben dien) de neiging eigen is tot tegenspraak,
verwerping, ten-onderhouding van de waarheid Gods,
toidat God naar het b i n n e n s t e doordringt met
krachtadige roeping. De inwendige mensch verzet
zich tegen de het psychisch bestaan beroerende pre-
dikting (gelijkenis van het zaad). Maar God overwint
hem in zijn binnenste, daar, waar hij, die hoort, en ook
hij die predikt, niet meer bij kunnen komen, waar van
tegenstand dan wel geen-tegenstand geen sprake is,
omdat God daar (her) s c h e p p e n d optreedt.

Zoo kan de Geest zich paren bij het Woord; zich
in den Woord-dienst aansluitende (Ik gaf hierboven
in het citaat enkele momenten aan) bij wat er is, en
voorts voor wat de breking van den zondigen tegen-
stand betreft, niet zich meer aansluitende, doch schep-
pende, met de kracht, die even groot is als die welke
Christus uit de dooden wekte.

Geen aanknooppingspunt, maar de visie der Dordtsche
Leerregels.

1) Hiervoor verwijs ik naar Catechismusbijlage blz. 76, noot
(prof. Greijdanus exegese van *κατανα*).

Positief dan wel officieel christendom.

Mr F. Heemkerk te Amsterdam schreef d.d. 20 Juli
mij een brief, over ons nummer van 23 Juni l.l., waarin
een bespreking voorkomt van het door hem op Woud-
schoten over „Geestelijke en Morele Herbewapening"
gesprokene. Mr Heemkerk vestigt de aandacht erop,
dat de term „positief Christendom" door hem niet ge-
bruikt is. Dit is, zegt hij, een fout van den verslag-
gever. In een van de vorige nummers van de „Kerk-
bode" is die fout op zijn verzoek hersteld. Mr H. heeft
namelijk niet over „positief Christendom", doch over
„officieel Christendom" gesproken; hetgeen voor hem
een groot onderscheid maakt. Zelf is hij een groot voor-
stander van positief Christendom, doch tegen het offi-
cieel Christendom heeft hij, naar hij mij schrijft, vaak
bedenkingen. „Maar zelfs ondanks de fout, die in het
verslag stond, blijkt uit Uw bespreking, dat U mij toch
wel begrepen hebt," aldus mr H.

Ik ben daar dankbaar voor, en geef daarom „zonder
meer" deze correctie door.

Elia en Elisa.

In ons nummer van 23 Juni (Fernschouw) schreef
ik onder het kopje: „Vertaald Duitsch" iets over een
uitspraak van de E. C. B. Kok („Hersteld Verband").
Van dezen ontving ik een brief, waarin hij, ter ver-
duidelijking (waar wij uit „Overtoomsche Kerkbode"
slechts een verslag konden gebruiken), meedeelt, wat
hij in werkelijkheid heeft gezegd; ik citeer letterlijk:

Door mij is gezegd: „Op Nebo scheiden Elia en
Elisa. Dan wordt de scheiding van de strijdende en
de triumfeerende kerk openbaar. Elia is weg, op-
genomen in heerlijkheid. Maar de profetengestalte
blijft in de wereld. De harige mantel valt op en
bedekt de gestalte van Elisa. Door alle eeuwen heen
verschijnt de kerk onder deze zelfde gestalte. Dat
beteekent: wij blijven hier kerk onder 't kruis, kerk
in den strijd, omdat 't nog altijd gaat om de groote
vraag, wie God is. De Heere is God of Baal is God.
Op Karmel is 't beslist. Het werd openbaar, dat de
Heere alleen God is. Maar deze beslissing roept om
een beslissing van ons en wel deze, dat wij 't er-
kennen, dat de Heere alleen God is. Dat de pro-
fetengestalte er nog is in de wereld, beteekent, dat
God nog geduld met ons heeft, dat God ons nog tijd
geeft tot deze beslissing. De Eliagestalte beteekent
voor ons dit:

Het is nog de tijd van het geduld Gods.

Het is het uur van de beslissing."

De Kok voegt hier nog aan toe:

U noemt dit „vertaald Duitsch". Ik kan dat echter
niet inzien. Het is voor mij de groote vraag en ik
geloof, dat dit ook voor u de groote vraag is, of 't in
overeenstemming is met het Bijbelsch getuigenis. En
ik kan niet inzien, dat 't dit niet zou zijn, ja ik meen
juist hierin het Bijbelsch getuigenis doorgegeven te
hebben.

Tot zoover de Kok, wiens verduidelijking ik gaarne
doorgeef. Overigens verandert ze niets aan mijn mee-
ning. Met „vertaald Duitsch" bedoelde ik natuurlijk ter-
men als „beslissing" (Entscheidung). Dergelijke bar-
thianismen gaan uit van de valsche stelling, dat Gods
„spreken" en ons „gelooven" (= „hooren") slechts werk
van een „oogenblik" zijn in het moment der Entschel-
dung, waarin de andere wereld „breekt" niet in onze
wereld, maar door onze wereld heen. Het is verdrietig,
zulke termen in Nederlandsche vertaling over de taal
der formulieren van eenigheid te zien heengedrukt.

Ook met het „bijbelsch getuigenis" strookt een en
ander niet. De bijbel geeft trouwens geen „getuigenis";
dat is ook al weer vertaald Duitsch, en dan bar-
thianisch, net zoo goed als wat dezer dagen van hoog-
geleerde zijde, maar dan in onvertaald Grieksch,
in de Hervormde Synode, gesproken werd over
het kerigma (de boodschap!) der Nederlandsche
Hervormde Kerk zooals dit in de belij-
denisschriften klinkt (prof. de Vrijer).
Kerigma beteekent prediken, afkondigen, op de manier
van een heraut, luid uitroepen, proclameeren. Het
accent valt dan op die bewegelijkheid en actualiteit der
boodschap, in onderscheiding van een vasten, blijven-
den inhoud; die daar ligt en blijft liggen. In gelijken
geest spreekt men van een bijbelsch „getuigenis"; zijn
inhoud is dan de waarheid Gods zelf niet, maar geeft
daaraan slechts getuigenis, als van een afwezig ding.

En dan die strijdende en triumfeerende kerk. Wil
men deze aanvechtbare onderscheiding vasthouden,
men doe het, maar dan heeft men nog geen recht, het
verhaal van Elia en Elisa te maken tot een gelegen-
heid om daaraan zijn theologische meeningen te demon-
streeren, en om het van de „scheiding" tusschen twee
kerken „getuigenis" te doen geven. Als er vandaag
iemand in Jezus ontslaapt, gebeurt hetzelfde; die
„scheiding" en die twee kerken nu verder daargelaten.
Voorts: blijft de profetengestalte? Ik meen: de pro-
fete, en een profeet. Gestalte zal wel weer vertaald
Duitsch zijn, om tegenover „gehalte" te staan (zie
elders in dit nr.). Verder verschijnt de kerk heelemaal
niet onder de gestalte van een of anderen mantel; zij
verschijnt heelemaal in geen gestalte, net zoo min als
de (onzichtbare) staat, of een consortium, of een gezin.
Op Karmel is ook niets beslist, doch alleen een teeken
gegeven, waarin God, gelijk doorlopend Zijn
werk was, openbaring gaf.

We houden maar op.

Zien en hooren.

Via het „Kerkblad der Geref. Kerken in Ned.-Indië"
citeren we uit „Van het kanteel":

In de hall van een Amsterdamsch hotel wordt
moezaam gediscussieerd: „waar vinden we geduren-
de 10 dagen een zaal voor minstens vijfhonderd men-
schen, waarvoor geen hooge huur wordt verlangd?"

Waar toe hebben deze Engelsche oud-vlootofficier
Captain Stephens en zijn kittige vrouw zulk een
zaal nodig? — vraagt „Hervormd Amsterdam".

Omdat zij in de Nederlandsche hoofdstad een
krachtige evangelisatie-campagne willen beginnen. Te
midden van alle actie voor evangelisatie en wijk-
werk vragen zij ook een plaats, omdat zij het oude
Evangelie op een gansch nieuwe wijze brengen. Zij
beelden de verhalen uit het Oude en het Nieuwe
Testament uit en demonstreeren ook, als het ware de
beelden, die Christus gebruikt.

Zij willen op een avond spreken over „Christus,
den goeden Herder". David, de oud-testamentische
koning, was ook een herder; hoe zag zulk een oos-
tersche schapenhoeder er uit? Op het toneel staat
David in oostersch gewaad met zijn herdersstaf. Hij
kijkt scherp en voortdurend naar zijn schapen en
Captain Stephens vertelt, hoe de Heer Jezus een
herder is, die nog veel nauwlettender toeziet op zijn
schapen. En de arm uitstrekking langs de geheele
zaal, roept hij uit: „Die schapen zijt gij".

Abraham was de vriend van God, maar wat be-
teekende dat in het Oosten: iemands vriend te zijn?
Ook dit wordt uitgebeeld als illustratie van de bood-
schap, dat God aller menschen vriend wil wezen. Een
van de bekende bijbelsche gelijkenissen is die van
den Kameel, die niet door het oog van de naald kan;
ook hier een uitbeelding: de kameel die staat voor de
uiterst nauwe spleet van de poort, genaamd: het oog
van de naald.

Bij hun actie wordt dit alles geen tooneelspel; men
zou het eerder tableau vivants kunnen noemen. Uit-
gegaan wordt van de gedachte, dat vele menschen de
dingen eerder begrijpen en aannemen, als zij ze zien,
dan wanneer zij ze alleen maar hooren.

Maagdelijke geboorte, zondeval en prof. Korff.

Prof. dr F. W. A. Korff schrijft in „Alg. Weekblad
voor Christendom en Cultuur":

Ik zou noch voor de verwerping der maagdelijke
geboorte noch voor de leer van een onhistorischen
zondeval een goed woord willen doen, omdat de oplos-
sing der moeilijkheden naar mijn meening in andere
richting gezocht moet worden. Maar al waren alle tot
nu toe gevonden oplossingen foutief, al stonden wij
als kritische theologen voor niets dan moeilijkheden,
dan zou ons dat toch niet bewegen om terug te keeren
tot een positie, die wij uit gehoorzaamheid aan de
Schrift hebben moeten verlaten.

Over beide onderwerpen heeft ons blad reeds af en
toe geschreven. Er komt binnen eenigen tijd ook een
artikel over de maagdelijke geboorte. K. S.